HANDLINGSPROGRAM OG ØKONOMIPLAN

2017 – 2020

BUDSJETT
2017 – Del I

SIGDAL KOMMUNE

Drotninggutunatten (1233 moh) , Eggedal

Foto: Tonje Kaugerud

Vedtatt i kommunestyret den 16.12.2016

FORORD **1**

1 OPPSUMMERING **2**

2 OVERORDNET TIL INNTEKTER OG UTGIFTER I KOMMUNESEKTOREN **2**

2.1 VEKSTEN I INNTEKTER FOR SIGDAL KOMMUNE 3
2.2 AVSETNING TIL KOMPENSASJON LØNNSVEKST OG PENSJONER 4
2.3 RENTER I BUDSJETT/ØKONOMIPLAN 4
2.4 EIENDOMSSKATT 4
2.5 RESULTATOPPSETT BUDSJETT 2017 MED ØKONOMIPLAN 4

3 FRIE INNTEKTER, SKATT OG RAMMETILSKUDD **5**

3.1 SKATTEINNTEKTER 5
3.2 SUM RAMMETILSKUDD, KOMMENTARER TIL ENKELTELEMENTER 6
3.2.1 Innbyggertilskudd 6
3.2.2 Saker med særskilt fordeling, innlemminger og korreksjoner 7
3.2.3 Utgiftsutjevning i rammetilskuddet 9
3.2.4 Kommentarer til faktorer i utgiftsutjevning 11
3.3 INNTEKTSGARANTI-ORDNING (INGAR) 12

4 ØKONOMISK RAMME FOR PLANOMRÅDENE **12**

4.1 PLANOMRÅDER: 12
4.2 ENDRINGER I ØKONOMISK RAMME 13
4.3 ENDRINGER PR PLANOMRÅDE 13

5 INVESTERINGER OG DRIFTSPROSJEKTER MED EGNE BEVILGNINGER **15**

5.1 LISTE M. OVERSIKT, INVESTERINGER, PROSJEKTER OG TILTAK UTENFOR RAMME 16

6 FINANSFORVALTNING **19**

6.1 UTVIKLING LÅNEGJELD OG FINANSUTGIFTER 19
6.2 PLASSERING AV LIKVIDITET 21
6.3 PENSJON 22

7 KOSTRA **22**

7.1 NØKKELTALL I NOEN SEKTORER I 2015 23

Forord

Årets budsjettdokument er delt i to deler. Del 1 inneholder overordnede kapitler knyttet til den økonomiske situasjonen, redegjørelse for skatt, innbyggertilskudd, utgiftsutjevning og andre overordnede forhold som påvirker kommunens rammetilskudd fra staten. I del I ligger også bakgrunn for fordeling av rammer til planområdene, en kortfattet finansstatus, prosjektoversikt og noen betraktninger til overordnede planforutsetninger og KOSTRA-tall. ”Del II” inneholder detaljer for de enkelte planområdene og nærmere om de foreslåtte investeringer og tiltak utenfor sektorenes rammer. Årets statsbudsjett ble fremlagt 6. oktober.

Statsbudsjettet for 2017 synes å være en videreføring av politikken som ble lagt til grunn for 2016.

Rådmannen legger frem et budsjett i balanse, gitt effekten av innført eiendomsskatt i 2016. Disse inntektene dekker opp for annet inntektstap Sigdal kommune har hatt senere år, og sikrer fortsatt opprettholdelse av tjenestenivået innenfor kommunens sektorer. Rådmannen foreslår redusering av etterslep på vedlikehold, tiltak i bygg og anlegg som for driftsåret reduserer resultatet til «0».

En fremtidig svikt i rammeoverføringer og en eventuell negativ befolkningsutvikling øker behovet for omstilling av Sigdal kommune. Rådmannen vil ha et høyt fokus på forenkling og effektivisering av kommunens tjenesteproduksjon slik at kommunen blir bedre rustet til å møte fremtiden. Kommunen som organisasjon og tjenesteyter må utvikle kompetanse og ta i bruk teknologi for å bli mer effektiv. Digitalisering gir mulighet for bedre og mer effektive offentlige tjenester. Slike digitale tjenester kan være alt fra enkle selvbetjeningsløsninger til mer omfattende og kritiske løsninger innen helse og omsorg som f.eks. trygghets- og overvåkingsteknologi. Rådmannen vil etablere en strategisk IKT plan for kommunen i løpet av 2017.

Målet er å levere best mulige tjenester innenfor de rammene som kommunen til enhver tid har til disposisjon.

Prestfoss 26.10.2016

1 Oppsummering

Sigdal kommune har nok et år med reel nedgang i inntekter fra skatt og rammetilskudd gjennom regjeringens forslag til budsjett. Endringer i behov/oppgaver overstiger veksten i frie inntekter eksklusive eiendomsskatt. På bakgrunn av økonomiplanen for 2017 er det nå utarbeidet et forslag til detaljert budsjett 2017 og økonomiplan 2018-2020.

Føringer fra politisk ledelse har vært å opprettholde tjenestetilbudet og utnytte bevilgede rammer til videreutvikling av tjenester.

I planområde 1 foreslås rammeøkning knyttet til å gjennomføre Stortingsvalget 2017 samt en styrkning av mulighetene til å foreta Forvaltningsrevisjon.

Innenfor Pleie og omsorg foreslås en betydelig rammeøkning blant annet basert på endret behov for tjenester til funksjonshemmede, økt egenandel til stilling som kommunepsykolog og økte behov ift Barnevernvakt. Rådmannen foreslår å opprette ny stilling som Helse –og sosialsjef, det meste av lønnsmidlene til denne stillingen dekkes ved å flytte lønnsmidler fra planområde 2.

I planområdene 2 og 3 foreslås rammeøkning blant annet for å tilsette flere lærlinger i 2017.

Av lånefinansierte investeringer ligger det nå 21,8 millioner kroner inne for kommende fireårsperiode. Av dette er hele 12 millioner kroner knyttet til et program for oppgradering av kommunale veier i perioden 2017-2020.

Sigdal kommune er relativt godt stilt på utbyggings- og oppgraderingssiden når det gjelder formålsbygg i kommunen, men også hva angår infrastruktur som vann og avløp. Kommunen har fremdeles uløste utfordringer blant annet knyttet til utbedring og samordning av forebyggende helsetjenester (Helsehus). Med bakgrunn i dagens økonomiske situasjon mener Rådmannen likevel at fokuset nå må være å konsolidere driftsøkonomien før man tar stilling til nye store investeringer.

Det er også uløste utfordringer knyttet til et behov for en styrket aktivitet innenfor næringsutvikling, men Rådmannen har ikke funnet rom for å opprette en ny stilling til dette formålet i 2017.

2 Overordnet til inntekter og utgifter i kommunesektoren

Rådmannens forslag til budsjett for 2017 bygger grunnlaget i Prop. 123 S (2015-2016) ”Kommuneproposisjonen 2017”, og fremleggelse av Prop. 1S (2016-2017) ”Statsbudsjettet for budsjettåret 2017”.

Kommunens *frie inntekter* kan defineres som sum skatt og rammetilskudd. Dette er inntekter kommunen disponerer ”*fritt”* for å betjene finansielle forpliktelser og videre definere aktivitetsnivå innenfor de ulike sektorer. Kommuneproposisjonen som kommer på våren trekker opp linjene for dette, men det er jo særlig ved fremlegging av Statsbudsjettet at man får klarhet i de økonomiske realitetene som blir rådende for den enkelte kommune i året som kommer.

I fylkesmannens presentasjon av statsbudsjettet for kommunene i Buskerud er det store forskjeller i kommunenes vekst i inntekter, målt fra et utgangspunkt med anslått regnskap 2016. Samlet sett er nominell vekst i frie inntekter for Buskerudkommunene 2,8 prosent. Ser man på de enkelte kommunene skiller det fra 4,3 prosent i Flå til 0,6 prosent i Rollag. Dette er forskjeller som skyldes ulike faktorer i utgiftsutjevning og demografi, samt realpolitiske prioriteringer som slår ulikt ut i forskjellige kommuner.

Figuren nedenfor fremstiller disse forskjellene grafisk.

Nominell vekst i frie inntekter 2016– 2017,
anslag regnskap (FMBU, okt. 2016)

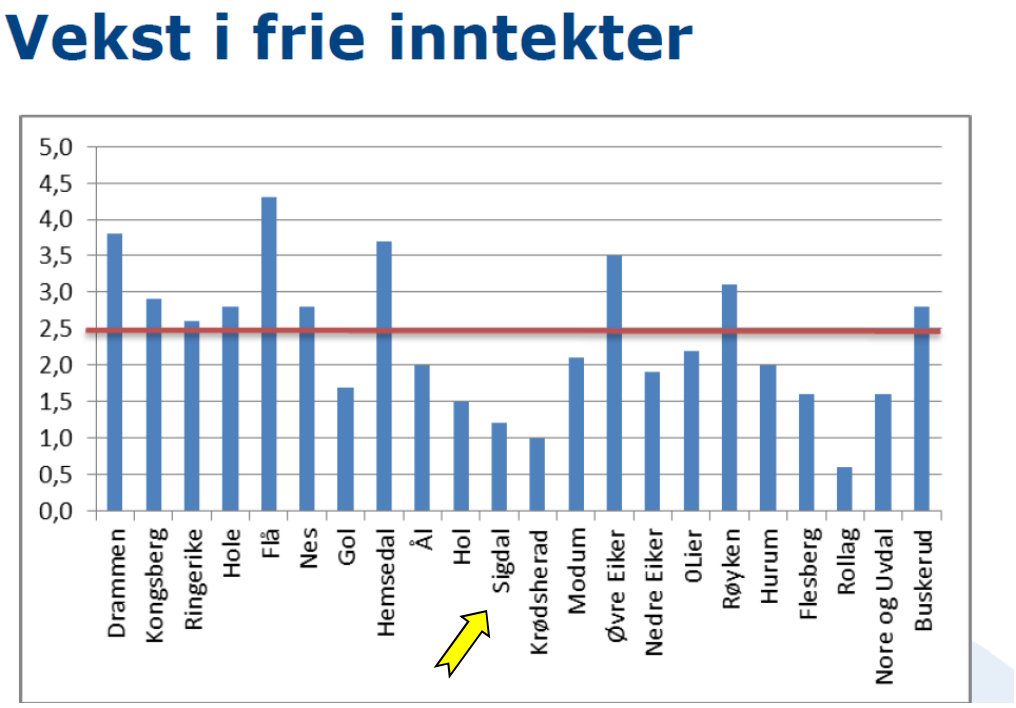

2.1 Veksten i inntekter for Sigdal kommune

For kommunene i Buskerud totalt er veksten på 2,8 prosent. For Sigdal kommune utgjør veksten kun 1,2 prosent som er vesentlig lavere enn forventet vekst i 2017 på 2,5 prosent. Fra 2016 til 2017 er det både færre og mer begrensede strukturelle grep knyttet til overføringene til kommunene. Denne beregningen, og figuren presentert over inngår i Fylkesmannens opplegg for analyse og presentasjon av statsbudsjettet for kommende år. Det understrekes at dette er basert på anslag for kommuneregnskap i 2016 til 2017. I dette ligger blant annet et skatteanslag for Sigdal kommune som over tid har vist seg å være noe høyt i sentrale myndigheters anslag.

Rådmannen forventer at Sigdal kommunens frie inntekter eksklusive eiendomsskatt i 2017 vil utgjøre 210,6 millioner kroner. Dette er en økning på 6,5 millioner fra budsjett inneværende år, men kompenserer ikke for den generelle utgiftsveksten. Nærmere detaljer i dette kan leses i figur under avsnitt 3.2.1 med nærmere gjennomgang av *Innbyggertilskudd* og øvrige inntektselementer.

2.2 Avsetning til kompensasjon lønnsvekst og pensjoner

Kommunenes utgifter stiger som følge av økte krav til kommunal tjenesteproduksjon, generell lønns- og prisvekst, herunder også pensjon. For 2016 ble det avsatt 8,9 millioner kroner. Etter en totalvurdering av de prognoser som foreligger for 2017 foreslås det å legge inn 8,4 millioner kroner.

2.3 Renter i budsjett/økonomiplan

Finanskostnadene som ligger i resultatoppsettet kan oppsummeres som renteinntekter minus renteutgifter og avdrag. Dette utgjør en betydelig andel av kommuneøkonomien, men rentene har som kjent holdt seg stabilt lave over noen år og ikke bidratt til å øke gapet mellom inntekter og utgifter de siste årene. Den økonomiske situasjonen i Europa og verden for øvrig er uoversiktlig og ustabil. Det er klare signaler på at rentene vil holde seg lave i noe lenger tid enn tidligere forventet. Nivåene er rekordlave og økte renteutgifter må simuleres i arbeidet med kommunenes langtidsplaner. I budsjettet og økonomiplanen for perioden 2017-2020 er det budsjettert med en innskuddsrente på 1,5 % og lånerente på 2 %. Sigdal kommunes finans-/ og renteinntekter skriver seg i hovedsak fra bankinnskudd og ansvarlig lån som ytes til Midt-Nett Buskerud AS, samt eventuelt utbytte fra Sigdal Energi.

2.4 Eiendomsskatt

Prognosen for Eiendomsskatt er ganske nær budsjett, med 17, 4 millioner kroner i 2016. Skattesatsen for verk og bruk utgjør 4 % 0. Skattesatsen for annen eiendom er 2 % 0.

2.5 Resultatoppsett budsjett 2017 med økonomiplan

Forslaget til budsjett og handlingsplan søker å videreføre tidligere prioriteringer. En vesentlig, langsiktig utfordring er å skape et økonomisk fundament for å drifte en utvidet pleie og omsorgssektor. Vedlikehold av bygg og anlegg har pådratt seg noe etterslep og Rådmannen legger opp til å gjennomføre en realistisk portefølje av små og store vedlikeholdstiltak.

Det er viktig å være forberedt på at statlige rammer vil reduseres ytterligere blant annet igjennom nedtrappingen av inntektsgarantien som nå ligger inne med 1,3 millioner kroner, redusert fra 4,2 millioner kroner i 2016. Sigdal kommune mottar kompensasjon for bortfall av redusert arbeidsgiveravgift og dette er nå nedjustert ytterlig fra 2,4 millioner kroner i 2016 til 1, 8 millioner kroner i 2017.

I langtidsplanen er det usikkerhet knyttet til fremtidig utgiftsutjevning, renteutvikling og andre makroøkonomiske forhold.

Rådmannen legger opp til å gjennomføre en realistisk portefølje av små og store vedlikeholdstiltak og disse ble varslet i fjorårets behandling av økonomiplan.

Netto fordelt ramme er foreslått justert fra 202 til 211 millioner kroner, altså 9 millioner kroner. Av dette utgjør ordinær lønnsjustering for eksisterende arbeidsstokk 4,6 millioner kroner. I tillegg er det økning i Sigdal kommunes utgifter, blant annet økt behov ift ressurskrevende tjenester, egen andel kommunepsykolog og drift av utvidet Sigdalsheimen. I sum utgjør disse nye utgiftene 2,2 millioner kroner. Resterende 2,2 millioner kroner i rammejusteringer fordeler seg over alle sektorer, og blir nærmere presentert i kapittel 4 her i

rådmannens forslag del I, og videre under de enkelte sektorer i del II. Disse overordnede faktorene gir et foreslått totalbudsjett, «resultatoppsett», med økonomiplan som følger.

	Regnskap 2015	Budsjett 2016	Budsjett 2017	Øk. Plan 2018	Øk. Plan 2019	Øk. Plan 2020
Skatt	87 162	91 159	95 215	95 215	95 215	95 215
Kommunal eiendomsskatt	950	18 000	17 600	17 850	18 100	18 350
Skatteutjevning	2 418	850	2 636	2 636	2 636	2 636
Ordinært rammetilskudd	106 993	107 156	108 937	108 937	108 937	108 937
Skjønn	1 400	400	-	-	-	-
Kompensasjon arbeidsgiveravgift	3 000	2 400	1 800	1 200	600	-
Distriktstilskudd	-	-	-	-	-	-
Kompensasjonstilskudd	2 396	2 100	2 000	2 000	2 000	2 000
Sum rammetilskudd og komp.	116 207	112 056	115 373	114 773	114 173	113 573
Sum skatt og r.tilskudd	**204 319**	**222 065**	**228 188**	**227 838**	**227 488**	**227 138**
÷ Renter	5 227	4 246	4 890	4 816	4 872	4 708
+ Rente-/ og finansinntekter	5 836	1 902	1 622	1 622	1 622	1 622
÷ Avdrag på lån	7 585	7 617	8 158	8 674	8 978	9 192
÷ Netto ramme fordelt	188 990	202 078	211 861	211 264	211 464	211 264
”Driftsresultat”	8 353	10 025	4 901	4 706	3 796	3 596
÷ Prosjekter med egne bevilgniger	6 126	9 490	4 180	3 715	2 905	2 905
- Avsetning infrastrukturfond	-	-	1 500	1 500	1 500	-
+ Bruk av disp.fond	-	-	779	509	609	-
- Avsetning fond		535	0	0	0	691
"Bunnlinje" med mer-/mindreforbruk	**2 227**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Resultatoppsett 2015-2020 med budsjett for 2017 (tall i 1000 kr)

Budsjettet behandles i desember hvor det også vil foreligge tertialrapporter for driftsregnskap og finansforvaltning.

3 Frie inntekter, skatt og rammetilskudd

3.1 Skatteinntekter

Skatt på alminnelig inntekt fra personlige skattytere deles mellom staten, kommuner og fylkeskommuner. Fordelingen bestemmes ved at det fastsettes maksimalsatser på skattørene for kommuner og fylkeskommuner.

I kommuneproposisjonen 2017 ble det signalisert at skattørene for 2017 skal fastsettes ut fra et mål om at skatteinntektene for kommunesektoren skal utgjøre 40 % av de samlede inntektene. Det foreslås at den kommunale skatteøren for 2017 holdes uendret på 11,8 prosent. I prognosen for vekst i skatteinntekten har rådmannen lagt seg på 4,5 prosent som synes rimelig ut i fra utvikling tidligere år, og årets prognoser. Dette er noe under KS sin beregningsmodell og «forslag». Denne beregningsmodellen baserer seg på et snitt fra de siste tre årene, dvs 2013-2015.

Skatteinngangen i 2015 utgjorde før utjevning 93,6 prosent. Denne satsen ble brukt ved å budsjettere skatteinngang i 2017.

Det vil innebære en skatteinngang på 95,2 millioner kroner med en inntektsutjevning i størrelsesorden 2,6 millioner kroner. Figuren nedenfor viser skatteinngang (skatt og

inntektsutjevning), budsjett og regnskap 12-15, samt budsjett og prognose for inneværende år (2016), og budsjettert skatteinntekt 2017.

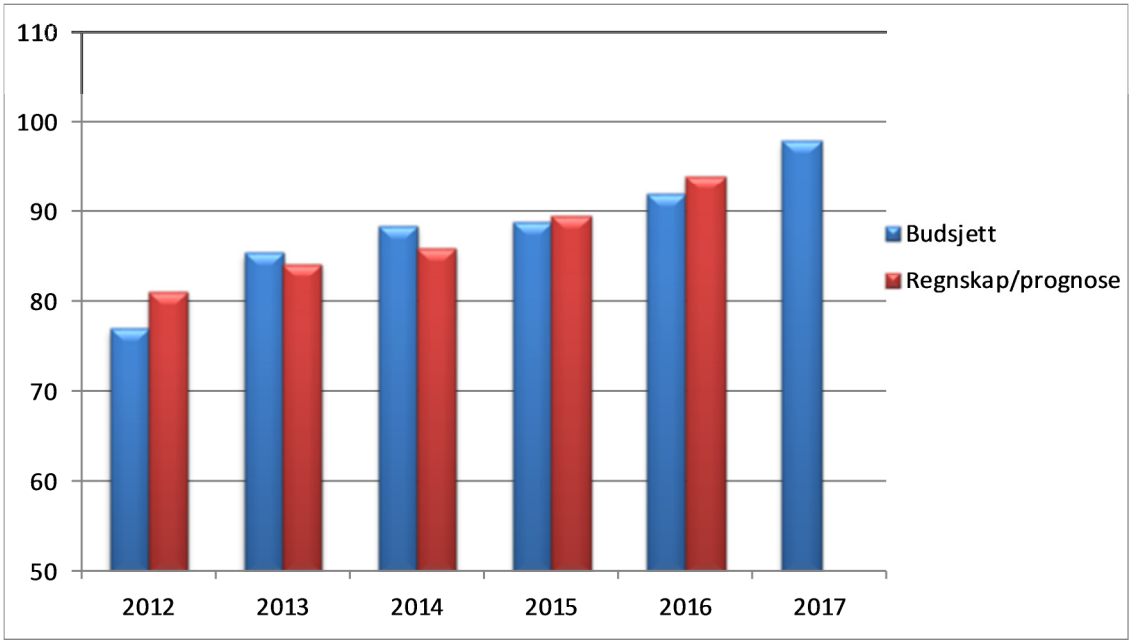

Skatteinngang i Sigdal kommune budsjett og regnskap/prognose, eks eiendomsskatt (tall i millioner kr.)

3.2 Sum rammetilskudd, kommentarer til enkeltelementer

3.2.1 Innbyggertilskudd

Innbyggertilskudd representerer et likt beløp pr innbygger i alle landets kommuner, på kroner 23 313.- i 2017. Dette bare ett av elementene i rammetilskuddet, i tillegg kommer utgiftsutjevningen mellom kommuner og inntektsgarantiordningen som de to nest største enkeltelementene i rammetilskuddet.

Tabellen nedenfor viser de ulike elementene i Sigdal kommunes frie inntekter 2017. Dette er lagt ved siden av tallene for 2016 for å synliggjøre hvilke økninger, og reduksjoner, som ligger til grunn på de ulike områdene. Som det fremgår er linjen med kompensasjon for bortfall av redusert arbeidsgiveravgift redusert fra 2016 til 2017 med 0,6 millioner kroner og kommunen mister skjønnstilskudd på 0,4 millioner kroner.

Frie inntekter	Budsj. 2016	Budsj. 2017	*Endring fra 2016 til 2017*
Skatt m. inntektsutjevning, eks eiendomsskatt	92 009	97 851	
Elementer i kommunens rammetilskudd			
Innbyggertilskudd (likt beløp pr innb)	79 407	82 108	
Utgiftsutjevning	21 941	23 694	
Overgangsordninger/Inntektsgar.	4 182	1 292	
Saker med særskilt fordeling/ + statlig og priv skoler	1 626	1 844	
Skjønn	400	0	
Kompensasjon arbeidsgiveravgift	2 400	1 800	
Kompensasjonstilskudd	2 100	2 000	
Sum totalt Rammetilskudd og kompensasjoner	112 056	112 737	
Sum totale inntekter i form av skatt, rammetilskudd og komp.	204 065	210 588	*6 523*
Sum økning i frie inntekter, synliggjort eks innlemming og korreksjoner			

Elementer i Sigdal kommunes frie inntekter 2017 (tall i 1000 kroner)

3.2.2 Saker med særskilt fordeling, innlemminger og korreksjoner

Statsbudsjettet inneholder hvert år ulike tiltak og endringer som gir føringer på kommunenes økonomi. Dette behandles i detalj i «Beregningsteknisk dokumentasjon til Statsbudsjettet», inntektssystemet for kommuner og fylkeskommuner («Grønt hefte»)

Helse og omsorg.

Opptrappingsplan for rus

Regjeringen har økt bevilgningene til rusfeltet med 681 mill. kroner i perioden 2014-2016. For 2017 foreslås en opptrapping med ytterligere 345 mill. kroner.
300 mill. kroner kommer gjennom styrking av kommunenes frie inntekter og 45 mill. kroner gjennom en tverrdepartemental oppfølging av opptrappingsplanen.

Helsestasjon og skolehelsetjeneste

Det foreslås en økning i kommunerammen i 2017 på 50 mill. kroner begrunnet i satsingen på helsestasjon og skolehelsetjeneste.
Midlene er foreslått fordelt til kommunene basert på tallet på innbyggere i alderen 0-19 år. For Sigdal kommune utgjør dette kr 456 000,-.

Opptrappingsplan for habilitering og rehabilitering

Regjeringen vil styrke innsatsen på habiliterings- og rehabiliteringsområdet gjennom en opptrappingsplan. Planen skal sette kommunene i stand til å gi et godt og tilrettelagt rehabiliteringstilbud til sine innbyggere, og over tid overta flere rehabiliteringsoppgaver fra spesialisthelsetjenesten.
100 mill. kroner av veksten i de frie inntektene til kommunene begrunnet med økt satsing på habilitering og rehabilitering. I tillegg foreslås det å øremerke 100 mill. kroner til opptrappingsplanen, hvorav 91 mill. kroner til et nytt øremerket stimuleringstilskudd for kommunene over Helse- og omsorgsdepartementets budsjett.
Det legges opp til at midlene til opptrappingsplanen økes til 300 mill. kroner innen 2019.

Personer med demens

Det foreslås å legge til rette for om lag 750 flere dagaktivitetsplasser til personer med demens i 2017, svarende til om lag 45 mill. kroner (øremerket tilskudd).

Styrking av tilskuddet til rekruttering av psykologer

I 2017 styrkes tilskuddet til kommuner som rekrutterer psykologer med 20 mill. kroner. Dette tilsvarer minst 65 nye årsverk.

Investeringstilskudd til heldøgns omsorgsplasser

Regjeringen foreslår investeringstilskudd til om lag 1 800 heldøgns omsorgsplasser i 2017. I årene som kommer vil det være behov for å øke kapasiteten av heldøgns omsorgsplasser i kommunene. Regjeringen foreslår derfor å endre investeringstilskuddet, slik at det kun gis støtte til prosjekter som øker det totale antall plasser. Det betyr at det etter en overgangsperiode ikke vil bli gitt tilskudd til rehabilitering av eksisterende plasser.

Skole

Regjeringen foreslår å styrke arbeidet med tidlig innsats i skolen. Dette for å fange opp utfordringer hos elever og følge dem opp raskt. 150 mill. kroner av veksten i de frie inntektene til kommunene er begrunnet i denne satsingen.

Integrering

Regjeringen foreslår å videreføre ekstratilskudd til kommuner ved bosetting av flyktninger. Kommunene vil i 2017 motta ekstratilskudd for personer som bosettes innen utgangen av september 2017. I tillegg gis det ekstratilskudd på 500 000 kroner per person som bosettes fra institusjon/tilrettelagt avdeling. Regjeringen vil også videreføre ekstra engangstilskudd på 100 000 kroner per enslig mindreårig som blir bosatt i 2017.

Omlegging av refusjonsordningen

Refusjonsordningen for kommunale barnevernstiltak legges om til en ordning med fast tilskudd for hver enslig mindreårig som bosettes. Tilskuddet slås sammen med det særskilte tilskuddet som kommunene mottar ved bosetting av enslige mindreårige flyktninger. Tilskuddssatsen skal være høyere for de yngste barna, slik at det blir insentiv til å bosette disse.

Mer ansvar til kommunene

Aktivitetsplikt for sosialhjelpsmottakere

Stortinget har vedtatt å innføre plikt for kommunene å stille vilkår om aktivitet ved tildeling av økonomisk stønad etter sosialtjenesteloven. Aktivitetsplikten skal styrke den enkeltes muligheter for å komme i arbeid og bli selvforsørget. Det er særlig viktig å hjelpe unge ut av en passiv tilværelse, og vilkår om aktivitet har vist seg å ha særlig god effekt for yngre mottakere. Regjeringen mener derfor det er mest hensiktsmessig at det i første omgang innføres en aktivitetsplikt for mottakere under 30 år. Regjeringen foreslår å bevilge 60 mill. kroner for å dekke kommunenes merkostnader som følge av innføringen.

Øyeblikkelig hjelp

Psykisk helse og rus skal prioriteres minst like høyt som somatiske helsetjenester. Pasientens eller brukerens behov, ikke diagnose, skal være utgangspunktet for helsehjelpen. Fra 2017 får kommunene en plikt til å tilby øyeblikkelig hjelp døgnopphold for brukere med psykisk helse- og rusproblematikk. Den kommunale plikten skal kun omfatte pasienter og brukere kommunen har mulighet til å utrede, behandle eller yte omsorg til.
Det foreslås å innlemme 86,5 mill. kroner i kommunenes rammetilskudd. Dette tilsvarer 16 700 liggedøgn fra psykisk helsevern og 600 liggedøgn fra tverrfaglig spesialisert rusbehandling til kommunenes frie inntekter.

Øremerkede tilskudd som innlemmes i rammetilskuddet

Regjeringen foreslår å innlemme tilskudd knyttet til boligsosialt arbeid i rammetilskuddet til kommunene.
Regjeringen tar sikte på å innlemme ytterligere midler i 2018 og 2019.

Regjeringen foreslår også å innlemme midler til frivilligsentraler.
Midler fra Kulturdepartementets budsjett (131 mill. kroner) innlemmes i kommunerammen, og i tillegg foreslår regjeringen å øke bevilgningen med 20 mill. kroner. Dette tilsvarer en økning på 47 000 kroner per sentral.

Ressurskrevende tjenester 2017

Formålet med toppfinansieringsordningen er å legge til rette for at kommunene kan gi et godt tjenestetilbud til mottakere som har krav på omfattende helse- og omsorgstjenester. Dette kan blant annet gjelde personer med psykisk utviklingshemming, fysisk funksjonshemmede, personer med rusmiddelproblemer og mennesker med psykiske lidelser.

På bakgrunn av utgiftsveksten de siste årene foreslår regjeringen å stramme inn ordningen i 2017. Innslagspunktet prisjusteres med anslaget i veksten i lønnsutgiftene fra 2015-2016 (2,4 pst.) I tillegg økes innslagspunktet med 50 000 kroner utover dette. Det nye innslagspunktet blir da 1,157 mill. kroner. Kompensasjonsgraden foreslås uendret på 80 pst. Den samlede utgiftsnøkkelen i Sigdal kommune er 0,7637 promille. Som en «tommelfingerregel» kan man altså si at Sigdal kommunes andel av en milliard i kommunalbudsjettet er 763.700,- kroner. Mer detaljert så varierer imidlertid de ulike faktorene med kommunens demografi. Det betyr at innenfor pleie og omsorg vekter vi noe tyngre enn normtallet på 0,76 promille, da vi har en høyere andel av eldre mennesker i Sigdal sett i forhold til landet totalt sett.

3.2.3 Utgiftsutjevning i rammetilskuddet

Kommunene skal fra statlig side kompenseres for forskjeller i utgiftsnivå. I prinsippet skal alle kommuner gjennom disse beregningene sikres like muligheter til å yte aktuelle tjenester til sine innbyggere. Dette gjøres ved beregninger av utgiftsutjevning som summeres med øvrige elementer i rammetilskuddet. Enkelte kommuner får trekk i sitt rammetilskudd som følge av denne beregningen, mens andre kommuner får til dels betydelige summer lagt til sin ramme.

Nytt inntektssystem for kommunene innføres fra 2017. Endringene er i tråd med det som ble varslet i kommuneproposisjonen i vår som innebærer:

Differensiering av kompensasjonen for smådriftsulemper i utgiftsutjevningen – alle kommuner får ikke lenger det samme beløpet gjennom basistilskuddet. Kommuner som ligger i områder med spredt bebyggelse og lange avstander vil fortsatt få fullt basistilskudd.

Det gis fortsatt full kompensasjon for ekstrakostnader til tjenester som skyldes lange avstander og spredt bosetting. Det legges dermed til rette for at kommuner kan beholde skoler og pleie- og omsorgstjenester der folk bor.

Endringer i regionalpolitiske tilskudd:
Dagens tilskudd videreføres, men målrettes mer mot kommuner med reelle distriktsutfordringer.

En større andel av tilskuddene fordeles per innbygger, mindre per kommune.

Nytt tilskudd til mellomstore kommuner som slår seg sammen, og som dermed vil utgjøre et sterkere tyngdepunkt i sin region. Tilskuddet går til alle kommuner som slår seg sammen og blir flere enn 9 000 innbyggere.

I tabellen nedenfor så vises utviklingen innenfor de ulike aldersgruppene for inndelingen av utgiftsutjevning. Den viser en økning i innbyggertall totalt på 19 stykker fra forrige telling ifm kommunenes inntekter (01.07. hvert år). Den 01.01.2016 var tallet 3512. Det er 9 flere enn halvåret tidligere 01.07.2015, for så å øke frem til 01.07.2016. Det er mindre vekst i antall innbyggere over 67 år enn åra før. Det er gruppen 67-79 og over 90 år som har vekst. Eldre innbyggere over 80 år har betydelig vekt i beregningen av kommunens utgifter, og denne gruppen reduseres med 10 individer, i motsetning til for 2016 hvor man hadde en økning på 4. Dette avspeiler seg også på utgiftsutjevningen i kroner, slik neste tabell viser.

Aldersgrupper i utgiftsutjevning	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Endring siste året
0-5 år	221	208	195	194	169	181	12
6-15 år	429	431	439	431	431	441	10
16-22 år	287	279	285	281	277	283	6
23-66 år	1962	1967	1960	1970	1959	1948	-11
67-79 år	361	379	392	420	438	450	12
80-89 år	215	196	185	177	172	158	-14
over 90 år	49	59	58	48	57	61	4
Totalsum	**3524**	**3519**	**3514**	**3521**	**3503**	**3522**	**19**

Endring i ulike aldersgrupper (tall = antall individer)

I oversikten nedenfor er det gjort et forenklet sammendrag av i alt 29 ulike utregningskriterier. Disse er samlet i noen kategoriserte grupper, for å synliggjøre hvilke elementer i beregning av utgiftsutjevning som virker positivt og negativt for tildeling av midler til Sigdal kommune. Enkelte av punktene i tabellen nedenfor er kommentert nærmere i påfølgende tekst.

Kriterier (sammenstilt for sammenligning over flere år)	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Endring (2016-2017)
Barn og unge	-3 903	-5 271	-4 644	-5 894	-7 866	-6 655	1 211
Barn uten kontantstøtte	-4 447	-1 405	-3 490	-2 703	-2 603	-1 142	1 461
Basistillegg	7 784	8 350	8 678	9 071	9 372	9 801	429
By og land	743	614	683	705	699	1 703	1 004
Eldre	17 414	19 296	18 666	15 233	18 327	17 725	-602
Innv. /Flyktninger	-979	-792	-978	-949	-947	-1 106	-159
Off/priv skole	978	952	949	1 092	1 207	1 388	181
Voksne	-459	-434	-451	-485	-486	-718	-232
Øvrige demografifaktorer	4 846	3 237	3 519	3 895	5 446	4 087	-1 359
Totalsum	21 976	24 547	22 931	**19 965**	**23 149**	**25 082**	**1 933**

Innhold og totalsum utgiftsutjevning i rammetilskudd (tall i 1000 kroner)

3.2.4 Kommentarer til faktorer i utgiftsutjevning

Barn og unge, samt kontantstøtte- og utdanningskriterium

I kriteriet «barn og unge» ligger alle faktorer knyttet til barn og unge under 22 år, samt kontantstøtte, og utdanningskriterier. «Trekket» som Sigdal kommune får som følge av antall barn med kontantstøtte varierer relativt mye fra år til år, for 2017 er det en positiv utvikling med 1,4 mill i forhold til 2016. Et stadig lavere antall barn i barnehage og skole veier tungt. Vi «trekkes» nå totalt 6, 6 millioner på dette kriteriet. Siden 2012 «forventer» inntektssystemet at Sigdal kommune har behov for 2,8 millioner kroner mindre til oppvekstområdet, som følge av færre barn og demografi for øvrig. Dette er i strid med opplevd utvikling i barnehagene og som skoleeier. Det er struktur, gruppeinndeling og voksentetthet som er dimensjonerende for utgiftssiden i skole og barnehager. Dette er en utvikling som Sigdal kommune som skoleeier og som finansieringskilde til barnehagene, må gå nærmere inn i. Det reiser seg raskt spørsmål i denne utviklingen knyttet til kvalitet og innhold i skoler og barnehager, i tillegg til at man relativt sett må bruke stadig høyere andel av kommunens samlede rammer til oppvekstområdet.

«Øvrige demografifaktorer»

I «øvrige demografifaktorer» har rådmannen samlet en rekke faktorer i beregningssystemet. Disse faktorene er blant annet sone og nabo (sier noe om avstand innad i kommunen, og fanger opp at for enkelte tjenesteområder er det merkostnader knyttet til spredt bosetning), barn 0-15 med enslige forsørgere, antall personer med lavinntekt, uføre 18-49 år, opphopningsindeks (består av antall skilte, ledige og fattige), aleneboende 30-66 år, psykisk utviklingshemmede over 16 år

Eldre

Innbyggere over 67 år inngår i beregningsgrunnlaget for utgiftkompensasjon med tre undergrupper (67-79 år, 80-89 år, og over 90 år). Sigdal kommune har en høy andel eldre innbyggere, sammenlignet med normalt fordelt befolkning landet over. Som følge av dette er det lagt 17,7 millioner kroner inn i rammetilskuddet. Dette er 600 000 kroner mindre enn for 2016. Disse beregningsmodellene er jo logiske i sin matematiske tilnærming, og fornuftige nok på et overordnet nivå for innretting av statsbudsjettet. For den enkelte kommune er det ikke uten videre en sammenheng mellom antall innbyggere og kostnadsnivået man må ligge på for å opprettholde tjenestene.

Grafen nedenfor viser antall innbyggere i kommunen over 66 år. Grafen viser betydelig vekst fra 2012. Samhandlingsreformen øker kravene til kommunal tjenesteyting. Dette representerer et viktig grunnlag for nåværende tilrettelegging blant annet med en utvidet institusjon på Sigdalsheimen.

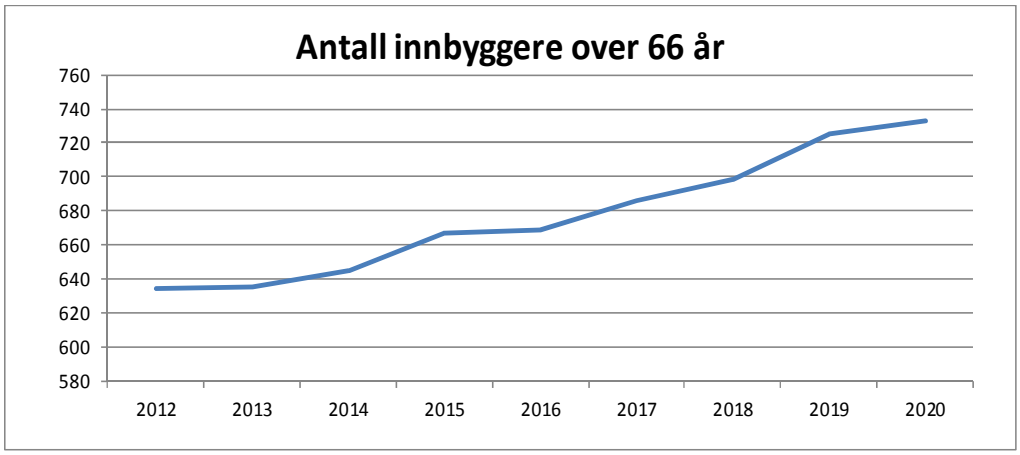

Antall innbyggere i Sigdal kommune over 66 år, tallgrunnlag fra 2008 til 2016 og SSB sitt anslag til 2020

Øvrige elementer i ugiftsutjevningen
Totalt er det en positiv endring i tildeling av rammetilskudd på 1, 9 millioner sammenlignet med 2016. Det vises til www.regjeringen.no for nærmere informasjon.

3.3 Inntektsgaranti-ordning (INGAR)

Inntektsgarantiordningen er en ordning som skal skjerme kommuner mot plutselige svikt i rammetilskudd fra et år til det neste. Inntektsgarantiordningen er utformet slik at ingen kommune skal ha en vekst i beregnet rammetilskudd, pr innbygger, som er dårligere enn 300,- kroner *under* vekst på landsbasis. Dette betyr altså at kommuner som har tilstrekkelig mye lavere vekst i rammetilskuddet, enn landet for øvrig, kompenseres *noe* for dette. I 2016 har Sigdal kommune mottatt 4,3 millioner kroner i inntektsgaranti, dette reduseres til 1,3 millioner for 2017

4 Økonomisk ramme for planområdene

4.1 Planområder:

Økonomiforvaltning i kommunens driftsbudsjett og regnskapsførsel er bygget opp med følgende planområder.

1. Sentrale styringsorgan/politikk
2. Fellestjenester
3. Oppvekst og kultur
4. Helse og sosial
5. Næring og drift
6. Sigdal kirkelige fellesråd

4.2 Endringer i økonomisk ramme

Ved behandling av årsmeldingen for 2015 vedtok kommunestyret i juni 2016 at det skal søkes å gi alle planområdene full kompensasjon for lønnsøkning fra 2015 til 2016. Dette gjelder ikke for lønn knyttet til selvkostområdene, eller lønn som er dekket av øremerka tilskudd fra staten. I budsjett for 2017er denne linjen videreført og lønnen er justert med en gjennomsnittlig forventet lønnsøkning på 3,25 % for alle tjenesteområder fra volum 2016 til volum 2017. I sum utgjør dette 4,6 millioner kroner.

For nærmere beskrivelser av detaljene i dette vil man måtte gå inn i budsjettdokument del II under de enkelte tjenester. Rådmannen velger likevel å trekke frem ett moment knyttet til planområde 3 og korrigering av budsjett for barnehageområdet.

I prognosene for befolkningsutvikling fremover er barnehage-eier bekymret for hvordan et synkende barnetall kan opprettholde en bærekraftig drift av barnehagene. I Kommunestyresak 52/16 ble følgende vedtatt: «*for å oppnå en optimal og bærekraftig drift for og i samarbeid med barnehagene som skal styrke muligheter og opprettholde høy kvalitet i barnehagesektoren selv i perioder med synkende barnetall, endres dagens tilskuddsordning*». Det ble vedtatt at husleien skulle beregnes ut fra en flat sats på kr 6 500,- pr. barn og antall plasser i bruk, men at satsen kunne økes til maksimal balanse mellom husleie og kapitaltilskudd. Videre ble det vedtatt at barnehageeier gis mulighet for å søke tilskudd til gråsonebarn og mertilskudd ved oppstart av to nye barn utenom telletidspunktene 15/12, 15/1 og1/11. Finansiering av ny tilskuddsmodell skulle tas opp ved budsjettbehandling for 2017, og økningen skulle vurderes og dekkes innenfor planområdet. Det er lagt inn i budsjettet at kapitaltilskuddet som barnehage utløser, skal dekke husleie. Det blir da en maksimal balanse mellom husleie og kapitaltilskudd. Videre utvikling også kommende år må bare vurderes nærmere over tid. Det er på det rene at synkende barnetall og driftsutfordringer i enkelte barnehager vil kunne gi utslag i totaløkonomien på dette området. Rådmannen innstiller derfor ikke på å øke rammene ut over det nå foreslåtte.

4.3 Endringer pr planområde

Summerer man de enkelte faktorene i listen over vil man altså få et beløp, «sum endring» pr planområde i tabellen som følger nedenfor her.

Planområde 1 Sentrale styringsorgan/politikk:	
Kompensasjon lønn	33 410
Pensjon	2 360
Arbeidsgiveravgift	5 044
Lønn - sum pl.omr 1	**40 813**
Kontrollutvalgssekretariatet	4 000
Forvaltningsrevisjon	106 000
Stortingsvalg	200 000
Øvr. Kostn - Pl.omr 1: Sentrale styringsorgan/politikk	**310 000**
Sum økning ramme Pl.omr 1: Sentrale styringsorgan/politikk	**350 813**
Planområde 2 Fellestjenester:	
Kompensasjon lønn	186 973
Pensjon	19 186
Arbeidsgiveravgift	29 068

Lønn - sum pl.omr. 2	**235 227**
Buskerud kommunerevisjon	8 500
Kontingent KS – økning	9 500
Lærlinger	250 000
Øvrige IKT-driftsavtaler og samarbeid, prisjustering	60 000
Øvrige lønnskorrigeringer	88 000
Øvr. Kostn - Pl.omr 2: Fellestjenester	**416 000**
Sum økning ramme Pl.omr 2: Fellestjenester	**651 227**
Planområde 3 Oppvekst og kultur:	
Kompensasjon lønnsøkning	1 156 578
Pensjon - KLP	25 000
Pensjonspremie SPK (Satsreduksjon 0,9%)	77 903
Arbeidsgiveravgift	177 587
Lønn - sum pl.omr 3	**1 437 067**
Prisjustering av omfattende driftsavtaler (IKT, PPT, skoleskyss, kultur og bedriftshelsetjeneste)	164 000
Lærling	188 000
Styrking barnehager	363 000
Øvr. Kostn - Pl.omr 3: Oppvekst og kultur	**725 000**
Sum økning ramme Pl.omr 3: Oppvekst og kultur	**2 163 067**
Planområde 4 Helse og sosial:	
Kompensasjon lønn	2 265 543
Pensjon	233 689
Arbeidsgiveravgift	398 306
=Lønn - sum pl.omr 4	**2 897 538**
Helse- og sosialsjef	721 000
Rammekorrigering, lønnsbehov Sigdalsheimen og hjemmetjenesten	944 000
Rammekorrigering, endret behov tjenester til funksjonshemmede	792 000
Kommunens egenandel for kommunepsykolog for 2017	472 000
Barnevernvakt og lønnsøkning Midtbuskerud barnevernkontor	570 000
Reduksjon av barneverntiltak i og utenfor hjemmet på til sammen	-754 000
Legetjenestene og legevakt	108 000
Øvrige reduksjoner	-103 000
Økning fra kommunestyret	1 000 000
Øvr. Kostn - Pl.omr 4: Helse og sosial	**3 750 000**
Sum økning ramme Pl.omr 4: Helse og sosial	**6 647 538**
Planområde 5 Næring og drift:	
Kompensasjon lønn	148 233
Pensjon	15 185
Arbeidsgiveravgift	23 042
Lønn - sum pl.omr 5	**186 459**
DRBV - iks avtalen	62 000
Lærlinger	150 000

Netto økning i bedriftsrenovasjon	-114 000
Øvr. Kostn - Pl.omr 5: Næring og drift	**98 000**
Sum økning ramme Pl.omr 5: Næring og drift	**284 459**
Planområde 6 Sigdal kirkelige fellesråd:	
Rammejustering m.defl. samt liten økning for styrket arkiv	160 000
Sum økning ramme Pl.omr 6: Sigdal kirkelige fellesråd	**160 000**

Plan omr.	Nettoramme for planområdene i 1000kr	Netto ramme 2016	Sum endring	Netto ramme 2017
1	Sentrale styringsorganer/politikk	1 823	351	2 174
2	Fellestjenester	11 040	651	11 691
3	Oppvekst og kultur	72 610	2 163	74 773
4	Helse og sosial	98 221	6 648	104 869
5	Næring og drift	6 341	284	6 626
6	Sigdal kirkelige fellesråd	3 069	160	3 229
	Fellesutgifter (lønnsvekstkomp.)	8 900	-500	8 400
	Gebyrfritak - unge etablerere	75	25	100
		202 079	**9 782**	**211 861**

Nettoramme 2017 for planområder (tall i 1000 kr.)

Diff som følge av avrunding kan forekomme jfr budsjettabeller

"***Netto ramme 2017***" ligger til grunn for detaljbudsjettene på planområdene, og presenteres nærmere i budsjettdokumentet del II.

5 Investeringer og driftsprosjekter med egne bevilgninger

Totalt ligger det inne prosjekter, tiltak og investeringer for 36,9 millioner kroner i planperioden fra 2017 til 2020. 14,6 millioner av disse er tiltak som er finansiert med driftsinntekter, tiltak, innkjøp og oppgaveløsning hvor det som følge av vedlikeholdsbehov, pålegg etter tilsyn må gjøres utbedringer, oppgraderinger og vedlikehold som det er naturlig å finansiere utenfor planområdenes årlige rammer. Alle beløp er uten merverdiavgift siden den blir refundert.

Av lånefinansierte investeringer ligger det nå 21,8 millioner kroner inne for hele kommende fireårsperiode. Av dette er 12 millioner knytte til et program for oppgradering av kommunale veier i perioden 2017 - 2020. Generelt er dette et uttrykk for at Sigdal kommune er godt stilt på utbyggings- og oppgraderingssiden når det gjelder alle formålsbygg i kommunen, men også når det gjelder infrastruktur.

I punkt 5.1 presenteres oversikten for perioden 2015 til 2020. I prosjektplanen ligger det flere «driftsprosjekter». Disse tiltakene må, som følge av regnskapsforskriftene, føres i driftsregnskapet og kan ikke finansieres ved opptak av lån. Disse tiltaka er merket med en «D» til høyre i kolonnen.

Noen prosjekter med bevilgning fra tidligere år er fremdeles ikke er påbegynt eller fullført. Det vises til omtale i tidligere behandlede regnskapsrapporter for status på prosjektene.

Listen er kommentert nærmere under det enkelte planområde i budsjettdokumentets del II.

5.1 Liste m. oversikt, investeringer, prosjekter og tiltak utenfor ramme

Investeringer prosjekter og tiltak (alle tall i 1000 kr)

Nr.	Prosjekter 2015	Kostnad	Tilsk.	Lån	EK	Drift	
910002	Eiendomsskatt, innføring takstomkostninger	2 000				2 000	D
910011	Anskaffelse Kurs-pc administrasjonen	80				80	D
920021	Nye skolebøker	500				500	D
920033	Prestfoss skole –beising	250				250	D
922002	Prestfoss barnehage - rehabilitering vinduer, garderobe og bad	200				200	D
022003	Prestfoss barnehage - nytt kjøkken	100		100			
950061	Nerstad – ballbinge	150				150	D
950021	Nerstad samfunnshus, rehabilitering tak	2 000	670			1 330	D
950022	Nerstad samfunnshus-rehabilitering innvendig	250	83			167	D
950074	Vatnås kirke, tilskudd toalett	200			200		D
920050	Eggedal skole, innbruddsalarm	50				50	D
030017	Sigdalsheimen, møbler og inventar ny avdeling	300		300			
930064	Ny dampovn på kjøkkenet Sigdalsheimen	80				80	D
930063	Sigdalsheimen, skuremaskin til vaskeriet	45				45	D
030018	Oppgradering ringesignalanlegget på dagens Sigdalsheimen	500		500			
030019	Brannsikringstiltak Sigdalsheimen	11 205		11 205			
	Sum – 2015	**17 910**	**753**	**12 105**	**200**	**4 852**	

Nr.	Prosjekter 2016	Kostnad	Tilsk.	Lån	EK	Drift	
910002	Eiendomsskatt, innføring takstomkostninger, sluttføring	2 000				2 000	D
920013	Tidsavgrenset tiltak, tilrettelagt undervisning/særskilte behov for assistanse	850				850	D
920012	Prestfoss samf./Sigdal Ungdomsskole -utbedring av takkonstruksjon	100				100	D
950062	Prestfoss idrettspark og ungdomshus - div vedlikehold	140				140	D
022004	Enger bh - nytt kjøkken	100				100	
920034	Prestfoss skole, ledelys og div vedlikehold	150				150	D
920011	Prestfoss svømmehall - rehabilitering	1 200				1 200	D
920015	Prestfoss samf.hus/SUS, brannsikringstiltak og vedl.	150				150	D
020022	Nerstad skole - solskjerming	200				200	
920043	Nerstad skole, rehab. trapper inkl varme	80				80	D
922004	Prestfoss Barnehage, beising	150				150	D
920014	Lærebøker og digitale læreverk	400				400	D

922005	Nerstad barnehage, termostater varme og belysning	60				60	D
922002	Prestfoss barnehage, rehabilitering innvending, gard. og bad	500				500	D
922001	Enger barnehage - rehabilitering tak	120				120	D
920051	Eggedal skole, div vedlikehold/utskifting vinduer/ventiler	50				50	D
020041	Sigdal ungdomsskole/Pr.samfunnshus nytt el.anlegg	307		307			
930065	Sigdalsheimen, generell utskifting av møbler	350				350	D
030051	Eggedal Eldresenter, sammenbygging av 2 hybler til 1 leilighet	800		546	144	110	
930070	Bjørkealléen, oppussing baderom (3 stk)	250				250	D
930066	Oppgradering kapellet på Sigdalsheimen, m. inngangsparti	300				300	D
030032	Prestfosstun og Heimtun, kjøp av markiser	100				100	
030017	Sigdalsheimen, møbler, inventar mm ny dagavdeling	300		300			
930067	SH, Omsorgsboliger og Bjørkealleen, oppgradere utearealer ihht plan	200				200	D
030003	Utbygging av Helsestasjonen/Helsehus	350		330	20		
960034	Kommuneplanarbeid, prosjektledelse sluttføring og vedtak	780				780	D
060040	Kommunale veier	4 000		4 000			
060021	Oppgradering hovedledningsnett og vei Nedre Eggedal	1 000		1 000			
960010	Gatelys - (Trafikksikkerhetstiltak)	100				100	D
960051	Kommunestyresalen - vedlikehold oppussing	300				300	D
960052	Herredshuset, uteområde	150				150	D
940001	Resepientundersøkelser - Vannområdet Simoa	200				200	D
960033	Adressering	400				400	D
970014	Eggedal kirke, utredning for varmeløsning og utskifting av el.tavle mv.	100			100		D
	Sum – 2016	**16 237**	**0**	**6 483**	**264**	**9 490**	

Nr.	Prosjekter 2017	Kostnad	Tilsk.	Lån	EK	Drift	
920013	Tidsavgrenset tiltak, tilrettelagt undervisning/	650				650	D
922001	Enger barnehage - rehabilitering tak	100				100	D
020041	Sigdal ungdomsskole/Pr.samfunnshus nytt el.anlegg	1 500		1 500			
950010	Folkemusikksenteret, Tveitensamlingen, rehabilitering	170				170	D
950022	Nerstad samfunnshus - rehabilitering	150				150	D
930070	Bjørkealléen, oppussing baderom	100				100	D
030002	Sigdalsheimen, nye møbler og utstyr	350		350			
930072	Bjørkealleen, nytt belegg	100				100	D
930067	SH, Omsorgsboliger og Bjørkealleen, oppgradere utearealer ihht plan	200				200	D
030004	Bjørkealleen: utvendige persienner	150		80		70	
030013	Sigdalsheimen/prestfosstun: Videreføring av solskjerming	250		250			
030024	Sigdalsheimen skilting	300		300			
930068	Sigdalsheimen, rep kjøle og ventilasjonsanlegg, gammel del	260				260	D
060040	Kommunale veier	3 000		3 000			
	Kontroll av bruer på kommunale veier	500		500?			

960010	Gatelys - (Trafikksikkerhetstiltak)	100				100	D
960052	Herredshuset, uteområde	100				100	D
960060	Radonmålinger og tiltak i komm. bygg og boliger	100				100	D
960011	Kontroll og utbedring bruer kommunale veier	500				500	D
960034	Kommuneplanarbeid, prosjektledelse sluttføring og vedtak	780				780	D
960033	Adressering	1 100	300			800	D
060006	Skilting	325		325			
070001	Driftsbygning, nytt el.anlegg og varmeanlegg i Eggedal kirke	200		200			
	Sum – 2017	**10 485**	**300**	**6 005**	**0**	**4 180**	

Nr.	Prosjekt 2018	Kostnad	Tilsk.	Lån	EK	Drift	
920013	Tidsavgrenset tiltak, tilrettelagt undervisning/	425				425	D
	Sigdal Ungdomsskole - ny søndre inngang	100		100			
	Sigdal Ungdomsskole/Prestfoss samf.hus - maling	250				250	D
	Prestfoss skole-, parkeringsplass	300		300			
	Nerstad Skole, maling/beising av bygg	300				300	D
	Nerstad Barnehage, beising av bygg	200				200	D
	Eggedal barnehage, beise utvendig bygg	100				100	D
	Prestfoss barnehage, nye varmekabler	200		200			
	Nerstad barnehage, prosjektering utnyttelse. av kjelleretasjen	100				100	D
	Nerstad og Prestfoss barnehage, vurdere utvidelse	100				100	D
	Stiftelsen Kunstnerhjemmene i Sigdal (Lauvlia besøkssenter)	100				100	D
	Tono, nytt gulvbelegg øvrige arealer (9 rom)	150				150	D
	Bjørkealleen: Hjelpemidler til avlastningsboligen	100				100	D
030002	Sigdalsheimen: utskifting møbler og utstyr	350		350			
	Sigdalsheimen, utomhus utbedring og beising stabbur	100				100	D
	Sigdalsheimen kapell, utvendig ferdigstilling belysning og maling	100				100	D
	Bjørkealleen: Innvendig vedlikehold	300				300	D
930069	Sigdalsheimen utstyr til kapell og bårerom	100				100	D
	Sigdalsheimen, utskifting av gardiner	150				150	D
060040	Kommunale veier	3 000		3 000			
960033	Adressering	340				340	D
060006	Skilting	315		315			
	Ny bil teknisk	400		400			
960010	Gatelys - (Trafikksikkerhetstiltak)	200				200	D
960060	Radonmålinger og tiltak i komm. bygg og boliger	100				100	D
070001	Driftsbygning, nytt el.anlegg og varmeanlegg i Eggedal kirke	2 800		2 800			
	Innvending maling og vask av Holmen Kirke	500				500	D
	Sum – 2018	**11 180**	**0**	**7 465**	**0**	**3 715**	

Nr.	Prosjekter 2019	Kostnad	Tilsk.	Lån	EK	Drift	
920013	Tidsavgrenset tiltak, tilrettelagt undervisning/særskilte behov for assistanse	425				425	D
	Eggedal samfunnshus rehabilitering	200				200	D
	Nerstad skole, oppgradering av toaletter	100				100	D

	Nerstad skole, oppgradering av uteareal	335		335			
	Skifting av lys til led lys på lysløyper Idrettslag og SK	600				600	D
	Sigdal ungdomsskole, oppgradering av uteområde	500				500	D
	Eggedal skole, uteområde	100				100	D
	Eggedal Eldresenter, utvendig vedl. Beising	130				130	D
	Tannklinikken, renovering bad	200				200	D
	Sigdalsheimen: Ny garasje buss	500		500			
	Sigdalsheimen; utvidelse av funksjonalitet ringesignalanlegg	300		300			
	Sigdalsheimen; teknisk gjennomgang/utskifting VVS jfr rapport	650				650	D
060040	Kommunale veier	3 000		3 000			
	Sum – 2019	**7 040**	**0**	**4 135**	**0**	**2 905**	

Nr.	Prosjekter 2020	Kostnad	Tilsk.	Lån	EK	Drift	
920013	Tidsavgrenset tiltak, tilrettelagt undervisning/særskilte behov for assistanse	425				425	D
	Nerstad barnehage, bytte vinduer	200				200	
	Nerstad barnehage, solskjerming og bedre avtrekk	100		20		80	
	Prestfoss idrettspark, flombelysning	600	200			400	D
	Enger barnehage, bytte vinduer	100				100	
	Sigdal ungdomsskole/Pr. samfunnshus utbedring av takkonstruksjon	700		0		700	
	Eggedal Eldresenter: ombygging av ytterligere 2 hybler til 1 leilighet	800		800			
	Sigdalsheimen, gammel del: Beising	300				300	D
	Prestfosstun: Beising	200				200	D
060040	Kommunale veier	3 000		3 000			
960011	Kontroll og utbedring bruer kommunale veier	500				500	D
	Sum – 2020	**6 925**	**200**	**3 820**	**0**	**2 905**	

6 Finansforvaltning

6.1 Utvikling lånegjeld og finansutgifter

Sammenlignet med snittet i Buskerud og Kostragruppe 2 har Sigdal en moderat gjeld. Andelen gjeld av inntektene har doblet seg fra 2009 til 2012 som følge av større investeringer. Fra 2012 til 2014 har andelen gjeld flatet ut. Med de budsjetterte låneopptakene som nå ligger i økonomiplanen frem mot 2020, så vil gjelden fortsatt flate ut og være innenfor et forsvarlig nivå i tiden som kommer.

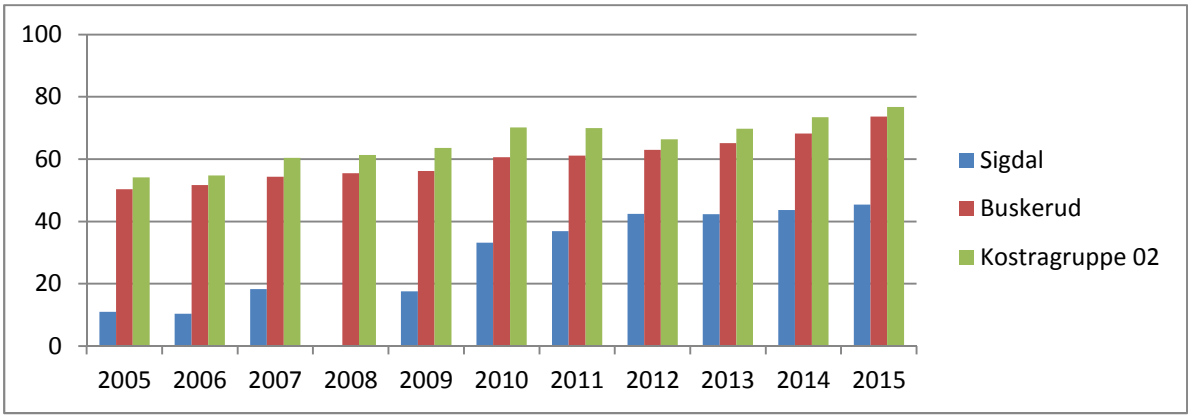

Figur 1 - Utvikling i netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter

Lånegjelden består av lån hos tre finansinstitusjoner og har både fast og flytende rente. Pr. 31.08.2016 var andelen lån med fastrente 23,4 prosent. I henhold til kommunens økonomireglement skal andelen lån til fast rente og til flytende rente være på minst 20 prosent.

Fordeling lån med fast og flytende rente pr. 31.08.2016:

	Ant. Lån	Fast rente	Fast rente prosent	Flytende rente	Sum lån
Husbanken:					
Etableringslån	14	5 412 626	2,58	8 722 725	14 135 351
Investeringslån	2	3 389 400	2,58	667 874	4 057 274
Kommunalbanken	9	26 232 790	3,64-4,29	143 384 100	169 616 890
Kommunekreditt	2	18 765 000	3,97	23 614 144	42 379 144
Sum	**27**	**53 799 816**		**176 388 843**	**230 188 659**

Det er budsjettert med avdrag på 7,6 mill. kr i 2016 og det var pr. 31.08.2016 betalt 4,4 mill. kr i avdrag. Det er planlagt låneopptak på ca. 6 mill. kr. i 2016. Lånegjelden vil pr. 31.12.2016 ligge rundt 233 mill. kr inklusiv resterende 20 mill. kr i forskuttering av fylkesveg 287.

I budsjettet og økonomiplanen for perioden 2017-2020 er det budsjettert med låneopptak på 21,8 mill. kr og en rente på 2 prosent. Prognosene viser at det vil være gunstige renter en god stund fremover. Det er imidlertid viktig å være bevisst renterisikoen. Dersom renten øker med 1 % vil det utgjøre 1,6 mill. kr i økte utgifter med bakgrunn i dagens låneportefølj.

Andel netto finanskostnader av brutto driftsinntekter varierer. Årsaken er i hovedsak at finansinntektene varierer. Fra 2012 til 2015 har andelen netto finansutgifter av brutto driftsinntekter ligget vesentlig under Buskerud og Kostragruppe 2.

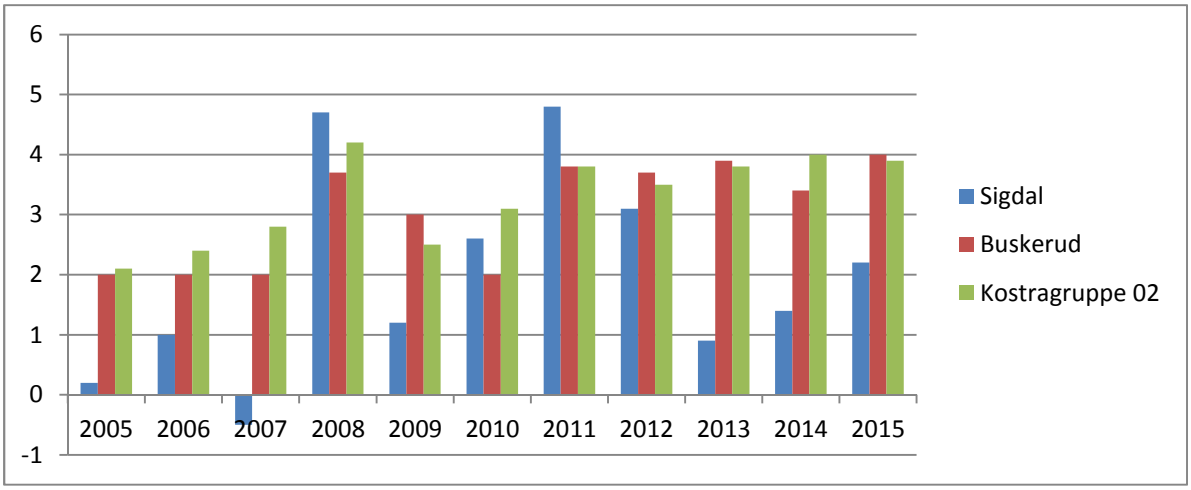

Figur 2 - Netto finans og avdrag i prosent av brutto driftsinntekter

Kommunelovens § 50 nr 7 har bestemmelser om at kommunenes totale langsiktige gjeld til egne driftsmidler skal avdras med like årlige avdrag, og at gjenstående løpetid for kommunenes samlede gjeldsbyrde ikke kan overstige den veide levetiden for kommunes anleggsmidler.

	2015	**2014**
Utgiftsførte avdrag i driftsregnskapet	7 585	6 762
Minste tillatte avdrag beregnet ut fra forenklet formel	7 585	6 579
Avvik	0	182

I 2015 ble det utbetalt 7,2 millioner kroner i avdrag, mens minste tillatte avdrag ble beregnet til 7,6 millioner kroner. Differansen på 0,4 mill. kr ble utgiftsført mot langsiktig gjeld i balansen.

Det positive avviket betyr at kommunen betaler tilsvarende mer i avdrag enn det som antas å være kapitalslitet på anleggsmidlene (avskrivningene).

6.2 Plassering av likviditet

Sigdal kommune har plassert vanlig likviditet i bankinnskudd uten bindingstid som har vært forrentet til NIBOR + 0,7 prosentpoeng. Per 31.08.2016 var innskuddsrenten på 1,8 prosent. Kommunens hovedbankavtale med DnB utgår 30.04.2017. Fom mai 2017 vil mest sannsynlig innskuddsrente gå ned og det er foreslått å budsjettere med rentesats på 1,5 prosent på innskuddene i 2017. Lån for budsjetterte investering for 2015 var ikke tatt opp i 2015, men i juni 2016. Derfor ved årsskiftet hadde kommunen 7,3 mill. kr i ubrukte lånemidler. Låneopptak for investeringer 2016 vil bli tatt på slutten av 2016. Vi forventer at renten vil holde seg lavt i 2017.

6.3 Pensjon

Sigdal kommune har sine pensjoner for ansatte i Kommunal Landspensjonskasse og Statens Pensjonskasse (Undervisningspersonell).

Kommunen betaler årlig inn pensjonspremie til sine pensjonsleverandører. Samtidig beregnes netto pensjonskostnader på grunnlag av et sett kriterier som fastsettes av Kommunal- og regionaldepartementet. Den beregnede pensjonskostnaden har frem til nå vært lavere enn hva kommunen betaler i pensjonspremie. Differansen mellom innbetalt premie og netto pensjons-kostnad betegnes som premieavvik, og skal inntekts- eller utgiftsføres i regnskapet. Premie-avviket er innført for at kommunene skal få en jevnere utvikling av pensjonskostnader ført i regnskapet. Premieavviket det enkelte år fordeles over 7 år (15 år før 2011 og 10 år før 2014)). Ordningen med å utgiftsføre et lavere beløp enn vi betaler kan medføre en likviditetsutfordring for kommunene, og kommunene skyver pensjonskostnadene ut i tid. I Sigdal er det akkumulerte premieavviket pr. 31.12.2015 på 10,8 mill. kr. Detter er pensjonspremie som er betalt tidligere år og som utgiftsføres med en andel i årene fremover.

Kommunene som har pensjonsordningen sin i KLP er også eier av selskapet. Eierne er ansvarlige for at det er tilstrekkelig egenkapital i selskapet. Egenkapitalbehovet stiger jevnt med premiereserven. Egenkapitaltilskuddet på fellesordningen er foreslått uendret i 2017 og er på 0,35 prosent av pensjonsgrunnlaget. I 2016 ble kommunens egenkapitalinnskudd økt med kr. 652.635,- til kr. 4.954.801,-. KLP anslår at egenkapitalinnskuddet i 2017 vil bli ca. 725.000,- Innskuddet kan ikke lånefinansieres og må dekkes via overføringer fra driften.

Sigdal kommune fikk i 2016 tilbakeført fra premiefond på 2,3 mill. kr av selskapets overskudd for 2015 som har gått til dekning av pensjonspremien i 2016.

Sigdal kommune hadde ved årsskiftet 2015/2016 totalt 310,8 millioner kroner i pensjonsforpliktelser inkl. arbeidsgiveravgift. I pensjonsmidler hadde kommunen i balansen 249,5 millioner kroner. Gapet mellom pensjonsmidler og pensjonsforpliktelser er 61,3 millioner kroner. Kommunens samla netto pensjonskostnader i 2015 var på 18,1 millioner kroner.

7 KOSTRA

KOSTRA er et nasjonalt rapporteringssystem mellom stat og kommune. Systemet skal gi bedre grunnlag for analyse, planlegging og styring både sentralt og lokalt, herunder gi grunnlag for å vurdere om nasjonale mål oppnås. KOSTRA skal frembringe aktuell, relevant og pålitelig offisiell statistikk som både staten og kommunene kan dra nytte av. KOSTRA skal gi styringsinformasjon om ressursbruk, tjenesteproduksjon og målgrupper, og via dette vil det fremkomme størrelser på produktivitet, dekningsgrader og prioritering.

Mer informasjon og samtlige av tallene presentert nedenfor finnes på www.ssb.no/kostra

Her kan man også finne en lang rekke andre nøkkeltall, og se utviklingen over flere år.

Generelle nøkkeltall 2015:

Nøkkeltall	Sigdal	Buskerud	Kost.gr 02	Landet u/Oslo
Netto driftsresultat i prosent av bto driftsinntekter	1,7	2,7	1,8	2,7

Tilsv. 2014	2,8	1,0	0,4	1,0
Netto lånegjeld i kr pr. innbygger	36 978	35 698	64 785	54 184
Tilsv. 2014	34 221	30 932	60 369	50 564

7.1 Nøkkeltall i noen sektorer i 2015

KOSTRA-nøkkeltall, de langt fleste av disse, foreligger på våren etter rapporteringsåret. Tabellen nedenfor er tidligere presentert i årsmeldingen for 2015. Som grunnlag for budsjettdiskusjonene er det imidlertid tatt med i dette dokumentet, med noen tilhørende betraktninger til rådende forhold. Dette bør være sentralt for den politiske diskusjonen, og hvordan man velger å prioritere innenfor de ulike sektorer og områder fremover.

Det understrekes at budsjettarbeidet også har sitt utgangspunkt i analyser fra årsmeldingen og at denne bør tjene som «oppslagsverk» når det gjelder informasjon om tjenestenes virksomhet i det året som er tilbakelagt.

Nøkkeltall i noen sektorer i 2015

Nøkkeltall	Sigdal	Buskerud	Kost.gr 2	Landet u/Oslo
Netto driftsutgifter grunnskoleopplæring pr. innbygger 6-15 år i kroner	109 636	103 773	121556	102 843,-
Tilsv. 2014	114 979,-	100 269	118 279	101 240
Netto driftsutgifter pr. innbygger 1-5 år, barnehager	111 173.-	127 370	127 966	130 793.-
Tilsv. 2014	115 717.-	126 449.-	128 267	128 583
Netto driftsutgifter pr. innbygger til kommunehelsetjenesten	2586.-	2314.-	3 184	2381.-
Tilsv. 2014	3 177,-	2223.-	3 197	2316
Netto driftsutgifter pleie- og omsorg pr. innbygger over 80 år	338 790	350 338	351 206	371 889
Tilsv. 2014	327 636,	353 174	354 200	372 795
Netto driftsutgifter, pleie- og omsorg pr. innbygger 67 år og over	113 448	99 894	109 535	109 551
Tilsv. 2014	110 688,	104 715	114 540	113 251
Netto driftsutgifter pleie- og omsorg pr. innbygger	21 126	15 204	19 967	16 229
Tilsv. 2014	20 943,-	15 610	20 423	16 409
Netto driftsutgifter til sosialtjenesten pr. innbygg. 20-66 år	1830.-	3 387.-	2 531	3 242
Tilsv. 2014	1 710,-	3 335,-	2 384	3 137
Andel sosialhjelpsmottakere ift innbyggere (20-66 år)	4,1	-	-	4,2
Tilsv. 2014	4,3	-	-	4,1
Netto driftsutgifter til barneverntjenesten 0 til 17 år	10 149	9384	9 459	8340
Tilsv. 2014	12 134,-	8961	9 024	7972

Brutto driftsutgifter til funksjon 120 Administrasjon, i kr. pr. innb	5417.-	3603	5194	3494
Tilsv. 2014	4774	3566	5269	3546
Brutto driftsutgifter til funksjon 100 Politisk styring, i kr. pr. innb	654	377	804	416
Tilsv. 2014	517,-	304	750	363

I det følgende er det kort kommentert noen av de overordnede tjenesteområdene, samt at det er lagt inn et par tidsserie-grafer som viser utviklingen over tid.

Grunnskoleopplæring

Netto driftsutgifter grunnskoleopplæring pr. innbygger 6-15 år hadde en reduksjon i utgiftene på 4,5 prosent fra 2014 til 2015. I figuren nedenfor vises hvordan Sigdal kommune plasserer seg i sammenligning med generelt i Kostragruppe 02, Buskerud, lande utenom Oslo og lande.

I årsmeldingen for planområde 3 Oppvekst og kultur går man nærmere inn i dette: Reduserte kostnader på strøm, vakanse på stilling, reforhandling om skoleskyss og noe mindre lønnsutgifter pga lærere på videreutdanning.

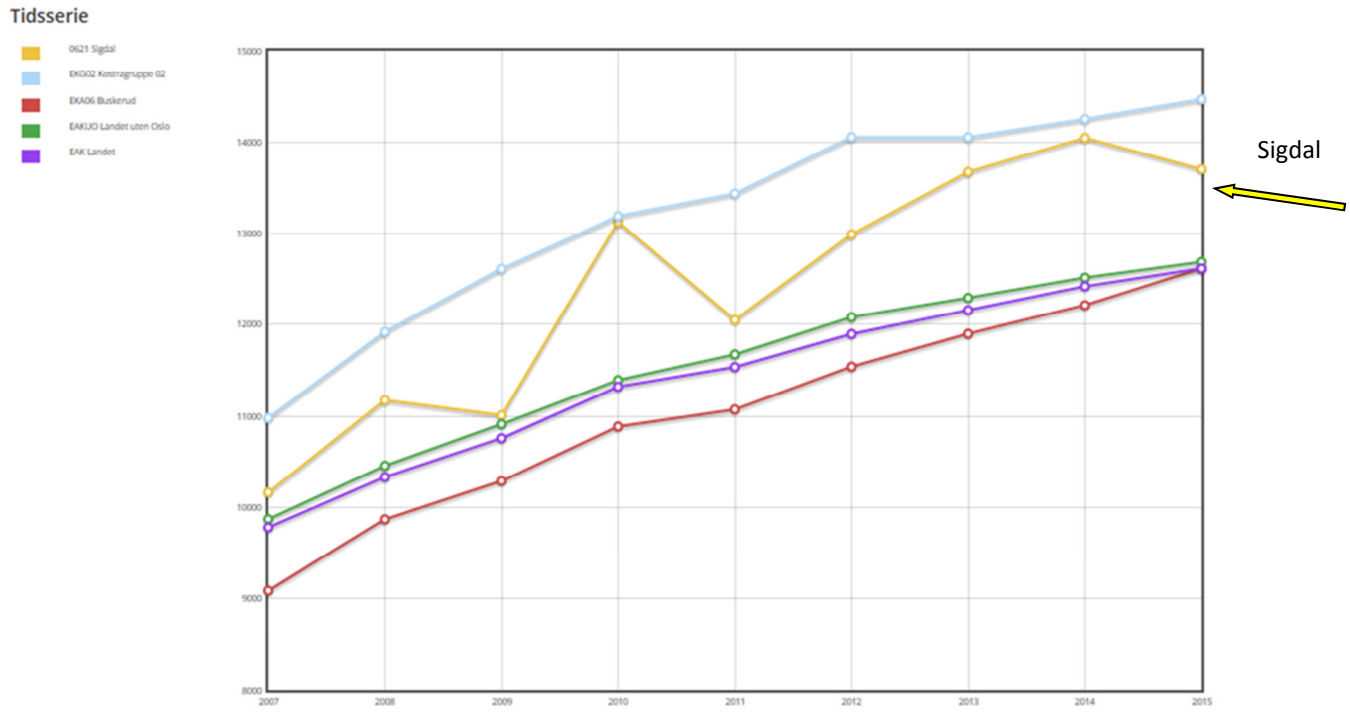

Netto driftsutgifter pr. innbygger 6-15 år, grunnskoleopplæring

Pleie og omsorg

Sigdal kommune har relativt høye utgifter til pleie og omsorg sett i forhold til et landsgjennomsnitt for øvrig. Dette følger naturlig av den alderskonsentrasjonen som tidligere er presentert, og en høy andel eldre i forhold til øvrig befolkning. Når man korrigerer for befolkningssammensetning. KOSTRA viser at Sigdal ligger under landsgjennomsnittet for ressursbruk til pleie og omsorg til de eldre over 80 år. Fra 2016

forventes et skifte opp i dette måleparameteret som følge at man har økt kapasiteten på Sigdalsheimen.

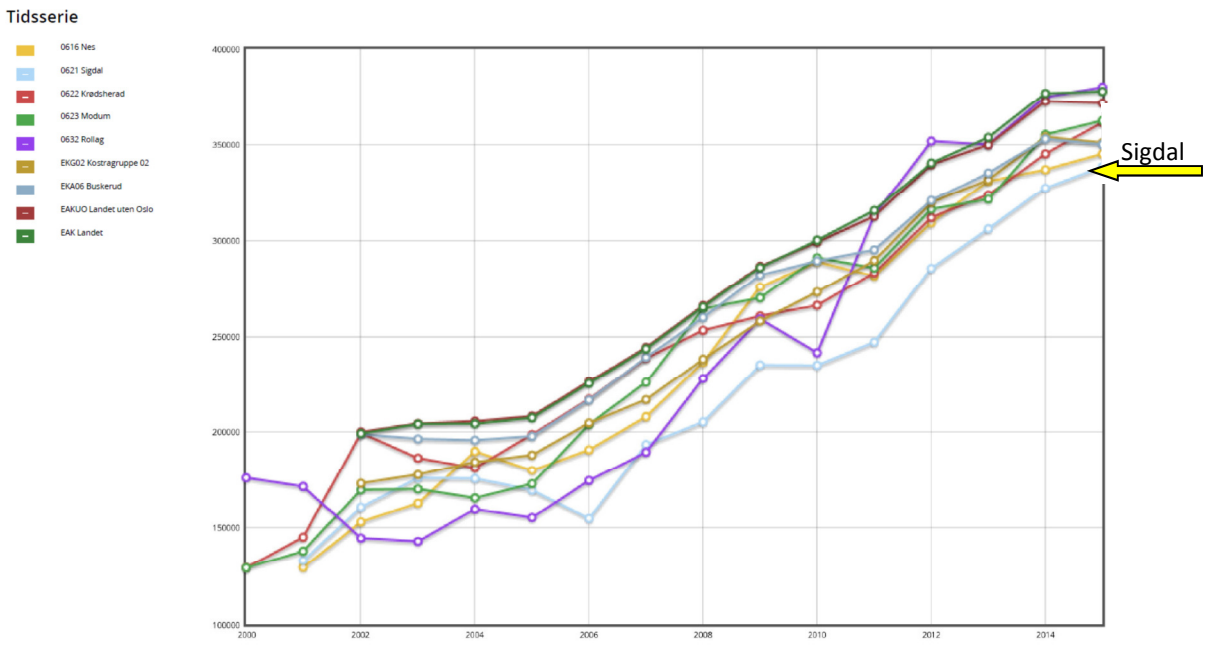

Netto driftsutgifter pleie og omsorg pr innbygger over 80 år (kilde: SSB)

Administrasjon

Sigdal kommune har tidligere år ligget lavt på netto driftsutgifter til administrasjon i prosent av totale netto driftsutgifter sammenliknet med kostragruppe 2. Dette bildet er nå endret og tallene for 2015 viser at Sigdal kommune bruker omlag 500 kroner mer pr innbygger til dette formålet en kostragruppe 2, men til sammenligning 100,- og 1 100,- kroner mindre enn henholdsvis Nes og Krødsherad kommuner.

Agenda Kaupang leverte en rapport i oktober 2016 som blant annet viser hvordan kommunenes administrative stillinger fordeler seg mellom administrativ ledelse og stab-/støttetjenester i utvalgte kommuner med 3000 til 5000 innbyggere. Årsverk pr. 1.000 innbyggere er brukt som sammenlikningsgrunnlag. Denne rapporten viser at det er relativt små variasjoner i ressursbruk mellom kommunene som er benyttet i sammenligningsgrunnlaget, med unntak av Vinje og Suldal kommuner.

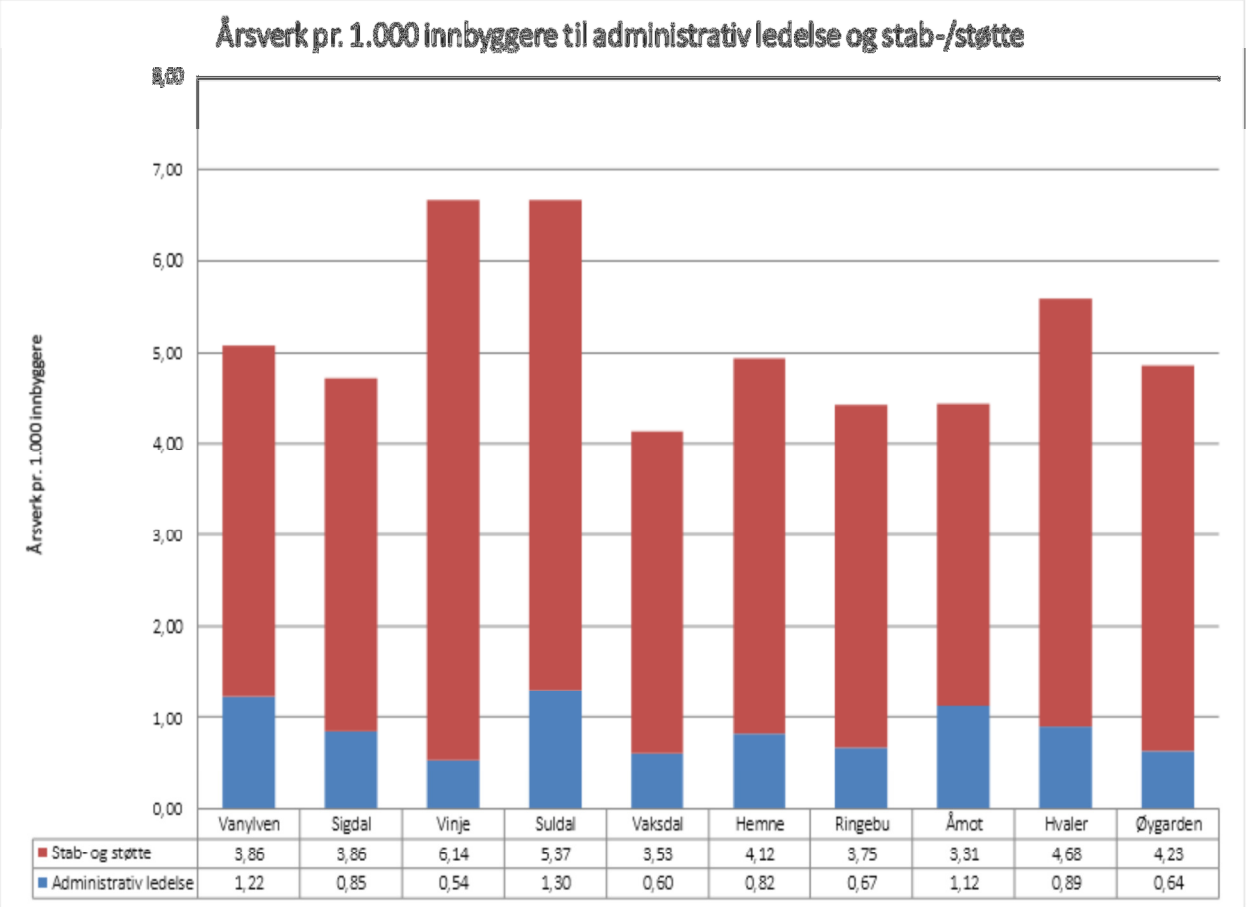

Dette oppsummerer en avrunding av rådmannens forslag til budsjett 2017 «del I», og viser videre til de detaljene man nødvendigvis må gå nærmere inn i budsjettdokumentets del II. Det er et mål at man der finner grunnlag for nærmere å diskutere og prioritere innenfor de foreslåtte, overordnede rammer, gitt at man finner å måtte innrette deler av virksomheten, eller det økonomiske resultatet annerledes.